

Stellige Essays

Stellige Essays

Probeersels uit overtuiging

Pieter T. van Diesen

Schrijver: Pieter T. van Diesen
Coverontwerp: Pieter T. van Diesen
ISBN: 9789464352979
© Pieter T. van Diesen

Beste lezer,

Vraag me niet waarom ik dit boek heb geschreven. Niet omdat ik het niet weet, maar omdat dit boek zélf het antwoord is op die vraag. Ineens realiseerde ik me dat er geen tastbaar voorwerp is dat weerspiegelt waar ik in mijn leven eigenwijs en stellig over ben geweest. Misschien realiseerde ik me ook dat mijn overpeinzingen zonder boek gedoemd zijn voorgoed te verdwijnen. Hoe dan ook was het voor mij tijd om eens op een rijtje te zetten wat ik de afgelopen decennia aan overtuigingen verzameld heb. Feitelijk zijn het vijftientig pogingen om de werkelijkheid te doorgronden. Probeersels met uiteenlopende thema's die gedurende mijn leven een rol hebben gespeeld. De overtuiging dat het inzicht juist is, wint het nooit van de gedachte dat het ook wel eens anders zou kunnen zijn. Misschien is het waar. Misschien ook niet. Daarbij neem ik soms zaken voor waar aan met een dosis dichterlijke vrijheid. Dit geeft niet alleen ruimte om na te denken, maar ook om de vragen te beantwoorden die oproepen worden. Mijn advies is dan ook: lees de essays langzaam. Neem de ruimte om na te denken en je eigen overtuiging te vormen. Zo biedt dit boek je de kans om een beetje dichter bij de waarheid te komen. Zoals het ook mij deze kans heeft geboden.

Zonder Elise, Willem en Jolijn ben ik niet wie ik ben en zou dit boek onmogelijk zijn geweest. Dank.

Veel leesplezier!

Pieter

INHOUD

2=3	7
Trots en schaamteloos.....	10
Spijt is wat de koe schijt.....	13
Gezag compenseert niet het gebrek aan ontzag	16
Zwijg, maar ben niet stil.....	21
De dood is een vriend	24
Wanneer 14 24 is.....	27
Ik geloof dat er iets is	30
Smaken verschillen niet.....	34
Opvoeden is geen afscheid nemen	37
Toeval bestaat	39
Een museum is een mausoleum	42
Mens boven arbeid.....	47
Wilsbeschikking omwille van de wil	54
Kies keurig	57
Huwelijkse voorwaarden	61
Techniek is betrekkelijk.....	68
Het een en het ander	72
Over het toilet.....	77
Een massa meningen.....	80
Leg neer.....	85
Van voor naar achter	89
Mijn liefde is een gegeven	94
Dat komt van pas	98
V.V.V.....	103

2=3

Nadenken is een héél klein beetje vergelijkbaar met tellen. Het begint beide bij één. Om een goed begrip te hebben van dat wat nadenken is, moet je niet gaan tellen, maar juist stil staan bij één. Dan volgt de rest vanzelf. Behalve voor wat betreft het begin, zijn nadenken en tellen wezenlijk verschillend. Waar het tellen zich focust op een reeks getallen, werpt het nadenken ons terug op onszelf. Om de essentie van nadenken te doorgronden, begin ik bij het begin.

Eén bestaat niet. Dat lijkt me eenduidig. Niets is enkel en alleen één. Wanneer een voorwerp zich ergens bevindt, is er naast ook nog iets. Een leegte wellicht, maar dan is er een voorwerp én een leegte. Heb je van één of ander 'iets' één exemplaar? Dan weet je dat je daarvóór niets had en in de toekomst zonder kunt komen te zitten. Zelfs wanneer je één tegenkomt of één bedenkt, had je dit ook níet tegen kunnen komen of níet kunnen bedenken. Het bijzondere van één is dat het niet-één met zich meebrengt. Je weet altijd dat er ook de optie van het ontbreken van het ene bestaat als het ene zich voordoet. Daarom is één altijd twee. Eén en niet-één zijn opgeteld immers twee. Maar dat is niet alles.

Twee is niets anders dan twee aparte entiteiten samen. Deze apartheid wordt er door ons, de oplettende en optellende mens, op verschillende manieren aan toegevoegd. Het is het samenzijn van, het verschil tussen, de overeenkomst van of de afstand tussen twee zelfstandige één-heden. Verschil komt voort uit niet hetzelfde zijn. Dit verschil wordt op dezelfde manier gemaakt als de overeenkomst: het wordt vastgesteld tussen het ene en het andere. Soms is er veel ruimte tussen twee zaken. Soms zijn ze elkaar nabij. Nooit vallen ze samen. Om gezamenlijk te kunnen zijn, moet hun zelfstandigheid bewaard blijven. Samen is niet alléén. Samen is ook het niet samenvallen van twee zelfstandig bestaande eenheden. Dat is apart. Wat het ook is, het is dat wat wij toevoegen aan twee. Daarom is twee nooit louter en alleen twee. Twee wordt altijd drie wanneer we de som berekenen, het onderscheid maken, de gelijkenis opmerken of het verschil kwantificeren. Het is onmogelijk om dat niet te doen wanneer we 'twee' constateren. Wat is twee immers anders dan twee en één van deze opties? Twee is daarom altijd drie.

Drie is dus wat voortvloeit uit de constatering dat één altijd twee is en twee nooit de slotsom is. Drie is een activiteit en een zelfstandig bestaande één-heid in één. Drie staat altijd naast de één-heid die nooit alléén is. Drie wordt verondersteld door de twee-heid die minimaal uit één en niet-één bestaat. Juist omdat de drie-eenheid volledig gemaakt wordt door de samenhang is het daarmee compleet. Drie is de samenhang waarin het ene unieke bestaat samen met het andere dat het unieke mogelijk maakt door niet het unieke te zijn. Een eenvoudig voorbeeld maakt dit duidelijk. Je leeft. Dat is een stelling die tegelijk inhoudt dat je niet dood bent. Dat is twee. Leven betekent dat je niet dood bent, dat je ook dood had kunnen zijn en dat je ooit dood zal zijn. Leven en dood gaan als duo op in hun onderlinge relatie: sterfelijkheid. Sterfelijkheid is niet alleen een objectiveerbaar feit, maar ook de relatie die wij mensen leggen tussen enerzijds leven en anderzijds dood. Er is binnen het begrip sterfelijkheid niet méér dan leven en dood. Sterfelijkheid is het begrip van de relatie tussen leven en dood en maakt daarmee het duo compleet.

Drie wordt geen vier. Dit wil niet zeggen dat vier niet bestaat. Het getal vier is van een andere orde. Het is enkel de vierde herhaling van één of de verdubbeling van twee of de aanzet voor een reeks waarvan vijf het logische vervolg is. Een vier bestaat uit vier enen, die altijd ook niet één kunnen zijn en dus uit twee bestaan, wat dan weer door een derde bij of uit elkaar gehouden wordt. Of vier is twee keer twee. Drie plus een, mag ook. Net als alle andere rekenkundige processen waarvan vier de uitkomst is. Maar vier op zichzelf is niets, althans niets bijzonders. Vier is niet anders dan vijf, zes, zeven, acht, et cetera. Vier is net als het zoveelste getal. Vier is niet interessant. Het is méér dan ons wezen nodig heeft. Vier is één te veel. Bij vier begint de verveling. Vieren zijn de herhaling van de trilogie van de één-heid waarbij zijn en niet-zijn getweeën bestaan.

Vieren is niet alleen het meervoud van vier, maar ook een werkwoord. Vieren is de handeling waarin we dankbaar ons bestaan herdenken en ons realiseren dat we er ook niet hadden kunnen zijn. Daarom vieren we onze verjaardagen, jubilea, mijlpalen en feestdagen. De samenhang tussen hen die vieren en dat wat er gevierd wordt, is de tijd die ons gegeven is om er te zijn. Vieren is in het heden genieten van de herinneringen uit het verleden en het perspectief op de toekomst. We vieren dat we een leeftijd bereikt hebben in de hoop nog lang en

gelukkig te zullen leven. We vieren na lange tijd van inspanning een opleiding afgerond te hebben om met het diploma aan de slag te gaan. We vieren het afscheid van het oude jaar en de komst van het nieuwe jaar met de beste wensen. Vieren is ook drie: wij, het gevierde en de tijd. Maar ook: verleden, heden en toekomst.

Er is een verband. Niet alleen tussen verleden, heden en toekomst, maar ook tussen het een, het ander en dat wat uitmaakt dat het een het ander niet is. Dit verband kan ik niet anders begrijpen dan met mijn ratio. Dat is nogal wieses omdat je rede, een Nederlands woord voor het uit het Latijn afkomstige ratio, nou eenmaal het menselijk vermogen tot begrijpen aanduidt. Maar er is iets bijzonders aan deze term. Het woord ratio is niet alleen het woord waarmee we onze rede, ons verstand aanduiden, maar ook het woord voor verhouding. Ons verstand is het middel waarmee we de verhouding bepalen en daarmee het verband leggen tussen onszelf en dat wat er is.

Het leggen van dit verband doen we in de beschouwing, oftewel overdenking, van dat wat er is. Daarbij betrekken we onszelf. Ook al is dat slechts één ding. Eén ding dat er in al zijn éénheid is. Dat ding had ook niet kunnen bestaan. Uit minimaal die twee opties bestaat het door ons aangebrachte verband. Dat is het derde onderdeel van de beschouwing die start bij ons met onze waarneming. We zien iets. We denken daar over na. Zo brengen we wat we waarnemen netjes op orde. De orde tussen onszelf en wat we waarnemen. Dat zijn drie dingen. Meer is er niet. Alles is dus Drievuldigheid. Triniteit is wat de klok heit. Drie is er overal en altijd. Het getal drie is niet alleen het eerste ware getal, zoals Pythagoras claimde, maar ook het enige ware getal. Het is het getal waar onze ordening van de wereld op gebaseerd is. Drie is de ordening zélf. Wanneer we waarnemen en beschouwen dan is dat altijd in drievoud. We zijn immers in een wereld die we overdenken. Wij. Alles wat er is. Ons denken. Dat is drie.

Vanaf het moment dat wij orde aanbrachten in de chaos die ons omgeeft, kwam het besef dat de wereld oneindig is. In die chaos brengen wij mensen oneindig veel ordening aan. Maar onze manier van ordenen is eindig. Er is niet meer dan drie. Hoe vaak we ook vieren dat we oneindig kunnen herhalen. Er is niet meer dan drie. Dat maakt ons misschien ver-drie-tig. Het is dan ook maar goed dat dit verdriet er ook niet kan zijn.

Trots en schaamteloos

Wees trots en schaamteloos jezelf. Dat motto staat hoog in mijn vaandel. Ik heb het zelfs op een tegeltje laten zetten. Een Delfts blauw tegeltje, welteverstaan. Het is geen clichématige tegeltjeswijsheid. Nooit eerder stonden deze woorden ergens op een tegeltje omdat zowel de woorden als het idee om ze zo vast te leggen uit mijn brein voortkomen. Deze zinspreuk is tegelijkertijd een wens en een oproep. De wereld wordt er hopelijk meer de moeite waard door.

Trots zijn, is het gevoel te hebben voldaan aan de norm van jou en een ander. Bijvoorbeeld omdat je iets goed hebt gedaan of iets moois bezit. Je zou dit in alle openheid kunnen vertonen aan de ander, maar zelfs als je dat niet doet, heb je het vertrouwen dat de ander het goed of mooi vindt. Je kunt trots zijn, maar daarnaast ook je trots hebben. Dat heeft iets hoogmoedigs: het gevoel dat je meer waard bent dan anderen. Althans dat er regels zijn die voor iedereen gelden, maar niet voor jou. Het eerste gevoel van trots is positief en houdt de toenadering tot de ander in. Het tweede trotse gevoel is negatief en benadrukt de afscheiding van de ander. Het eerste kan niet zonder de bewondering of de erkenning door de ander. Het tweede heeft de ander niet nodig, is zelfvoldaan.

Schaamte is een onaangename psychosociale emotie. Je voelt je minder doordat je in negatieve zin afwijkt van de eigen normen en/of de normen van anderen. Of je hebt het gevoel dat je afwijkt. Het is de emotie ten aanzien van het niet meer deel uitmaken van de groep, die de norm vertegenwoordigt, of het niet meer kunnen voldoen aan de norm en hierdoor misprezen worden. Je voelt dat je te kort schiet omdat je niet kunt doen wat hoort. Bij schaamte voel je je dus minder dan de rest. Jezelf schamen doe je om wat je niet kunt zijn of niet kunt doen. Ook wanneer dit alleen gevoelsmatig zo is.

Schaamteloosheid is letterlijk het ontbreken van schaamte, maar wordt ook vaak begrepen als het hondsbrutaal en onbetamelijk voorbijgaan aan gepast eergevoel en gêne. Zonder schroom grenzeloos handelen en je uiten, getuigt niet van de deugd die in het Latijn met 'prudencia' wordt aangeduid en die we verstandigheid, voorzichtigheid of wijsheid noemen. Het getuigt niet van wijsheid wanneer je, alle schaamte voorbij, maar doet en zegt wat je goed